

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра теорії та історії держави і права

Сворак С. Д., Шинкарук Я. І., Остап'як М. М.

Професійна відповідальність правника

Методичні вказівки для студентів денної форми навчання
Навчально-наукового юридичного інституту
з питань підготовки семінарських занять

галузь знань **08 «Право»**
спеціальність **081 «Право»**

Івано-Франківськ

2023

Професійна відповідальність правника: Методичні вказівки для студентів денної форми навчання Навчально-наукового юридичного інституту з питань підготовки семінарських занять / С. Д. Сворак, Я. І. Шинкарук, М. М.

Остап'як. Івано-Франківськ, 2023. 20 с.

Методичні вказівки містять типові плани семінарських занять, списки рекомендованої літератури, запитання для самоперевірки. Розрахований на студентів денної форми навчання та викладачів юридичних навчальних закладів

Протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри теорії та історії держави і права _____ **Адамович С.В.**
(підпис)

Схвалено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту

Протокол № 2 від 19 вересня 2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту

Протокол № 2 від 21 вересня 2023 р.

Рецензенти:

Адамович С. В., доктор історичних наук, професор кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Андріюк В. В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВСТУП

«Професійна відповідальність правника» – це навчальний курс нового змісту і спрямування для студентів-правників. Ідея його створення ґрунтується на необхідності формування у всіх правників корпоративного світогляду про суттєву суспільну місію представників правничої професії і відповідної культури щодо усвідомлення власної приналежності кожного до професійної спільноти колег без огляду на посади, які обіймає особа з дипломом юриста. Спільною темою для професійної спільноти є професійна етика і відповідальність.

Мета: формування уявлення у молодих юристів про професійні та етичні стандарти правників, їхньої відповідальності; підготовка майбутніх професіоналів з високими моральними цінностями; розвитку світогляду відносно систем цінностей правничої професії; розуміння ролі правника в дотриманні верховенства права та розбудови демократичного та громадянського суспільства і держави в цілому.

Завдання: вивчення правових та етичних норм поведінки правника; розуміти особливості, види, механізми та наслідки настання відповідальності правника при здійсненні ним своїх обов'язків; набуття навичок застосування міждисциплінарного підходу в оцінці етичної поведінки правника; стимулювати майбутнього правника до підвищення активності правової культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: аспекти етичної поведінки правника, професійні стандарти правничої відповідальності, організаційно-правові елементи діяльності правника в сучасних умовах, роль правника в суспільстві та розбудови демократичної держави, права людини та професійні обов'язки правника, особливості відповідальності правника.

вміти: охарактеризувати цінності правничої професії; розвивати та утверджувати етичні стандарти правника; оцінювати міжнародні та національні практики професійної діяльності правника; забезпечувати професійну таємницю правника; розуміти та застосовувати на практиці механізми притягнення правників до відповідальності; застосовувати алгоритми правового захисту, процедури оскарження правників під час притягнення їх до відповідальності; виявляти конфлікт інтересів; розуміти етичні засади правника під час комунікації в мережі Інтернет та ЗМІ.

СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ
ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ
(2 год).

Методичні вказівки:

При підготовці до семінару важливе значення має ознайомлення та розуміння з соціальним призначенням правника, його професії, моральний сенс правничої професії. Розкриття функції правника в суспільстві, роль правника у становленні демократії, забезпеченні поваги до прав людини і верховенства права, протидії корупції. Завданням семінару також є вивчення характерних світоглядних та морально-етичних цінностей правничої професії. Визначення критеріїв доброчесності представників правничої професії.

Питання для обговорення:

- 1. Роль та значення правничої професії в суспільстві. Функції правника в суспільстві.**
- 2. Морально-етичні цінності у роботі правника.**
- 3. Порядок та умови доступу до правничої професії. Забезпечення рівності у доступі до правничої професії.**
- 4. Самоврядність правничої професії. Асоціація правників як інструмент захисту і незалежності свободи правника.**

Завдання 1

О. Хвоцинський стверджує, що «Існування юристів у професійній корпорації вигідніше, ніж без неї. Однак потрібен правильний баланс між індивідуальними і корпоративними інтересами».

Чи поділяєте Ви його думку? Свою позицію обґрунтуйте.

Література:

1. Бабенко А.М., Борисова О.О. Юридична деонтологія: навч. посіб. – Одеса: ОДУВС, 2022. – 176 с.
2. Суценко В.М. Професійна відповідальність правника: навч. посіб. для студ. вищих юрид. навч. закладів. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 236 с.
3. Чернищук Н. В. Місце та призначення юриста в суспільстві та державі. Журнал «Наукові інновації та передові технології» Серія «Право». No 6(8) 2022. С. 646-653.

4. Сущенко В.М. Модель професійної культури правника: критерії та підходи. Наукові записки НаУКМА. К.: ВД «Академія», 2009. Т. 90: Юридичні науки. С. 29-33.
5. Костюченко. О. Є. Професійні стандарти як основа визначення змісту підготовки здобувачів освіти за спеціальністю 081 «Право». Нове українське право, Вип. 6, 2021 С. 148-155.
6. Голосніченко І. П. До питання свободи і самоврядування у сфері юридичної освіти та науки в Україні [Електронний ресурс] / І. П. Голосніченко // Право України. - 2018. - № 1. - С. 251-264.

ТЕМА 2. ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ (2 год)

Методичні вказівки:

Слід розкрити характеристику міжнародних стандартів у сфері регулювання правничої професії. Необхідно визначити роль міжнародних стандартів правничої професії в контексті функціонування правової системи України, дослідити практику формування і реалізації стандартів, які регулюють поведінку правника в Україні.

Питання для обговорення:

- 1. Міжнародні стандарти правничої професії: поняття, види.**
- 2. Європейські стандарти правничої професії.**
- 3. Нормативно-правові акти України в сфері стандартів правничої професії.**
- 4. Професійні об'єднання як учасники регулювання правничої професії.**

Завдання 1

Дискусія в малих групах на тему:

«Чи слід нехтувати етичними принципами, щоби досягнути обґрунтованої мети?».

Література:

1. Сущенко В. М. Європейські та міжнародні стандарти правничої професії в контексті функціонування правової системи України / В. М. Сущенко // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. - 2016. - Т. 181. - С. 22-26.

2. Сущенко В. М. Правосвідомість правника у контексті доктрини верховенства права. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна : зб.наук. статей К. : Дух і Літера, 2013. С. 364–377.
3. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2016. 490 с.
4. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини. Київ, 2018. 168 с. URL: <https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/08/.pdf>
5. Ставнійчук М. І. Роль міжнародних стандартів у захисті та розвитку демократичних принципів. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2010. № 2. С. 15–23.
6. Лоджук М.Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 328 с.
7. Гобечія І.Т. Генеза правового регулювання статусу юридичних осіб, що здійснюють діяльність у сфері надання правничих послуг за законодавством України. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 63. С. 124-129.

ТЕМА 3. ЗАГАЛЬНІ ЕТИЧНІ ВИМОГИ ПРАВНИКА (2 год)

Методичні вказівки:

Потрібно дослідити належний рівень професійних знань та практичної фахової підготовки, реформування вищої юридичної освіти. Слід розуміти компетентність не лише як етичну вимогу, але й умова доступу до професії, професія правника повинна ґрунтуватися на довірі. Визначити зв'язок юридичної професії з особистою, комерційною та іншими видами таємниці. Конфіденційність як етична вимога, що впливає з довірчого характеру відносин.

Питання для обговорення:

1. Професіоналізм (компетентність, об'єктивність / неупередженість, заборона дискримінації).
2. Підтримка гідності та доброчесності професії.
3. Професійна таємниця правника. Збереження професійної таємниці правника. Поняття та види таємниць.
4. Загальна характеристика конфлікту інтересів. Приватний (особистий) інтерес. Реальний та потенційний конфлікт інтересів. Запобігання правником конфлікту інтересів.

Завдання 1

Адвокат М прибув із запізненням для проведення слідчої дії з підзахисним, який перебував у СІЗО. Погрожуючи співробітникам слідчого ізолятора він вимагав впустити його до СІЗО під час обідньої перерви. Адвокат поведився агресивно та бив кулаками по склу у приміщенні КПП, внаслідок чого розбив скло.

Дайте оцінку діям адвоката під кутом етичної поведінки і права.

Завдання 2

Громадянин М., який є прокурором місцевої прокуратури, під час сімейної вечері обговорював свої робочі плани на наступний тиждень. Предметом обговорення були слідчі дії у кримінальному провадженні, де він є процесуальним керівником. М. розказав, які саме слідчі та оперативно-розшукові дії він планує доручити слідчому, про дату та місце їх проведення.

Дайте правову оцінку ситуації, якщо:

- а) члени родини, присутні під час вечері розкажуть інформацію, яка їм стала відома від М. іншим особам;*
- б) якщо під час вечері присутній О. - брат прокурора М. Врахуйте, що О. працює слідчим;*
- в) під час вечері присутня С. (подруга О.), яка є адвокатом особи Х, який є підозрюваним у справі, керівництво за розслідуванням у якій здійснює прокурор М.*

Література:

1. Етичні правила правника Всеукраїнської громадської організації «Асоціація правників України». Київ, 2012 рік. Затверджені Правничою асамблеєю Асоціації правників України 05 жовтня 2012 року. URL: <https://uba.ua/ukr/projects/5/>.
2. Канавець Р.С. Професійна етика юриста. Навч. посібн. К. : Алерта, 2017. 148 с.
3. Северин К. М. Дослідження принципу уникнення конфлікту інтересів при здійсненні адвокатської діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. № 35. Ч. 1. Т. 3. 2015. С.142–147.
4. Дудко О. В. Конфлікт інтересів захисника й підозрюваного, обвинуваченого та його наслідки. Юридичний бюлетень. Вип. 7. ч. 2. 2018.

5. Маркін, С.І. Можливості використання зарубіжного досвіду правового забезпечення адвокатської таємниці. Порівняльно-аналітичне право. №1 2019. С. 217-221.

ТЕМА 4. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА СУДДІ (2 год)

Методичні вказівки:

Щоб виконувати свої функції – суди повинні користуватися довірою громадян, оскільки це єдине місце в демократичному суспільстві, де особа може сподіватися отримати справедливе рішення у своїй справі. Як визначено у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Питання для обговорення:

- 1. Правове регулювання етичної поведінки суддів. Міжнародні та національні стандарти професійної етики суддів.**
- 2. Суддя і учасники судового процесу. Дотримання етичних вимог під час судового процесу.**
- 3. Контроль та перевірка професійної поведінки судді. Декларація доброчесності судді.**
- 4. Відповідальність судді: підстава, види.**
Дисциплінарна відповідальність судді, механізм реалізації на практиці.
Механізми захисту судді під час дисциплінарного процесу.
- 5. Відповідальність судді за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. Кримінальна відповідальність судді.**

Завдання 1

Напишіть есе, з використанням рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів, на одну з обраних тем:

1. «Основні критерії доброчесності судді»
2. «Які моральні цінності необхідні претенденту на заняття посади

судді вперше, як перевірити їх наявність?»

Завдання 2.

Знайдіть рішення дисциплінарного органу про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності за порушення етичних норм.

Література:

1. Бангалорські принципи поведінки суддів: схвал. Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27.07.2006 № 2006/23. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67.
2. Європейська хартія про закон «Про статус суддів» від 10.07.1998. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/05.pdf>.
3. Кодекс суддівської етики: затв. XI черговим з'їздом суддів України від 22 лютого 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>.
4. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки: ухвал. Комітетом Міністрів Ради Європи на 1098 засіданні заступників міністрів від 17 листопада 2010 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38.
5. Бабенко А.М., Борисова О.О. Юридична деонтологія: навч. посіб. – Одеса: ОДУВС, 2022. – 176 с.
6. Незалежність і дисциплінарна відповідальність суддів : міжнародні стандарти й національна практика : монографія / Н. Антонюк, О. Верба-Сидор, Т. Пашук, С. Рабінович. Вид. 2-ге. К. : Алерта, 2021. 248 с.
7. Овсяннікова О. Професійна етика суддів та працівників суду як чинник, що впливає на формування громадської думки. Підприємство, господарство та право. 2016. № 8. С. 196–200.
8. Городовенко В. Деякі аспекти діяльності органів суддівського самоврядування у сфері запобігання корупції в судовій системі України. Право України. 2017. № 1. С. 28– 36

Відео матеріали:

Телесеріали/художні фільми: «Перрі Мейсон», «Мій кузен Вінні», «Суддя».

ТЕМА 5. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА АДВОКАТА (2 год)

Методичні вказівки:

В системі правосуддя адвокатура покликана грати роль лояльної опозиції, аби забезпечити повноту і справедливість судового розгляду справи та балансувати сторону обвинувачення перед судом. Важливо усвідомити, що представляючи інтереси своїх клієнтів у різних типах справ, а особливо здійснюючи захист у кримінальних, адвокат допомагає суду дійти правильного рішення відповідно до закону і з урахуванням конкретних обставин справи.

Питання для обговорення:

- 1. Нормативні стандарти адвокатської етики (універсальні, регіональні).**
- 2. Передумови та реалізація адвокатської діяльності. Гарантії та підстави надання правової допомоги адвокатами.**
- 3. Взаємодія адвоката з клієнтами. Важливість інтересів клієнта. Захист персональних даних клієнта.**
- 4. Етичні аспекти відносин адвоката з судом та іншими учасниками судового процесу.**
- 5. Відповідальність адвоката. Притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Види дисциплінарних стягнень. Оскарження рішення у дисциплінарній справі.**

Завдання 1

Проаналізувати на вибір:

Справа «Моріс проти Франції» (Case of Morice v. France, application no. 29369/10).

Рішення від 23.04.2015. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154265>.

Справа «Перуцці проти Італії» (Case of Peruzzi v. Italy, application no. 39294/09).

Рішення від 30.06.2015. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155974>.

Завдання 2

Адвокат В., виступаючи під час тематичного заходу у стінах Верховного суду України висловився критично щодо сучасного стану української адвокатури, а також про професійний рівень й моральні якості як осіб, що входять до складу органів адвокатського самоврядування, так і окремих адвокатів. Зокрема, він зазначив:

«Головним ризиком в реалізації громадянами конституційного права на правову допомогу є плачевний стан української адвокатури... Саме адвокат є основною корупційною ланкою на сьогоднішній день, а Національна асоціація адвокатів України не веде боротьбу з так званими «міліцейськими адвокатами»... На жаль, можу констатувати, що адвокатура є гальмом для реалізації судової реформи...».

- 1. На Вашу думку, чи така заява адвоката стосується його колег чи він висловлює занепокоєння щодо якості адвокатського корпусу та стосується теми суспільного інтересу?*
- 2. Дайте правову оцінку висловлюванням адвоката у світлі рішень ЄСПЛ, положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики.*

Література:

1. Барабаш Т.О. Актуальні питання адвокатської етики та відповідальності за її порушення. Проблеми законності. 2019. Вип. 145. С. 205–214.
2. Бірюкова А. М. Довіра як етична основа відносин адвоката з клієнтом (міжнародний та вітчизняний вимір). Вісник кримінального судочинства. 2017. № 3. С. 149–154. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2017_3_19.
3. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України : монографія. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2017.
4. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. К. : Інтерсервіс, 2017.
5. Святоцька В. О. Стандарти організації професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2021. 535 с.
6. Семенюк І.Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис.... канд. юрид. наук: 12.00. 01. Львів, 2015. 240 с.
7. Хотинська-Нор О. З. Деонтологічні засади взаємодії адвоката та суду в процесі здійснення судочинства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 51. Т. 2. С. 161–164.
8. Хижняк ЄС Адвокатська етика як складова професійної підготовки адвокатів. Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск. Адвокатська етика. 2019. С. 51–52.
9. Рішення ВКДК № IX-016/2017 від 20.06.2017 р. Про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності у вигляді попередження. URL: <https://vkdk.org/rishennya-ih0162017-u-spravi-za-skargoyu-na-rishennya-distsiplinarnoji-palatikdka-odeskoji-oblasti-vid-23-05-2017-pro-porushennyadistsiplinarnoji-spravi-ta-na-rishennya-distsiplinarnoji-palati-k/>.

10. Правила адвокатської етики: затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 р. 9 червня 2017 р. у м. Києві (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 р. 15 лютого 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>.

11. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів від 25 жовтня 2000 р. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf

ТЕМА 6. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРОКУРОРА (2 год)

Методичні вказівки:

Повноваження і функції прокурорів мають обмежуватися сферою переслідування осіб, винних в скоєнні кримінально каранних злочинів, і вирішенні загальних завдань для захисту інтересів держави через систему відправлення кримінального правосуддя, а для виконання інших функцій мають створюватися окремі, належним чином сформовані ефективні органи.

Питання для обговорення:

- 1. Правова основа професійної етики та поведінки прокурора (міжнародні та національні стандарти).**
- 2. Етика прокурора під час здійсненні ним своїх обов'язків. Моральні якості прокурора. Справедливість, гідність, незалежність прокурора.**
- 3. Дисциплінарна і матеріальна відповідальність прокурорів. Підстави та порядок притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності.**
- 4. Відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.**

Завдання 1

Прокурор А., що працює у прокуратурі понад 5 років взяв лікарняний на 7 днів та поїхав на відпочинок до Туреччини. В цей час його роботу виконував прокурор Б, на якого зазвичай керівник прокуратури покладає обов'язки виконувати додаткову роботу під час хвороби, відпустки чи відрядження інших прокурорів, оскільки прокурор Б добросовісно виконує покладені на нього завдання.

Дайте оцінку ситуації з точки зору етики та законодавства.

Завдання 2

До прокурора А. в 12.30 прийшов слідчий і попросив підписати підозру по справі, в якій А. є процесуальним керівником. А відповів слідчому, що перед тим, як підписати процесуальний документ, він повинен його прочитати, що потребує близько 1 години часу, а через 30 хвилин розпочнеться обідня перерва. Крім того, прокурор А. сказав, що підозру він зараз підпише тільки якщо слідчий протягом 15 хвилин принесе йому каву з булочкою, а також пачку паперу. В іншому випадку прокурор піде на обід і до прокуратури вже сьогодні не повернеться через те, що в нього далі за розкладом 3 судові засідання, в яких він буде підтримувати державне обвинувачення.

Оцініть ситуацію з точки зору професійної етики поведінку прокурора.

Завдання 3

Керівник прокуратури Т. був не згоден із поданням Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів про призначення кандидата О. на посаду прокурора, у зв'язку з чим відмовив у призначенні. Він протягом п'яти днів з дня отримання подання повідомив про це Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію прокурорів із наведенням мотивів такого рішення (на думку Т. керівника прокуратури, кандидат О. не зможе якісно виконувати посадові обов'язки, адже вони знайомі ще зі школи і О. завжди мав погану репутацію).

Чи є законними дії керівника прокуратури Т.? У чому полягає порушення? Надайте оцінку ситуації. Відповідь обґрунтуйте.

Література:

1. Збірник рішень Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів у дисциплінарному провадженні (за 2017 рік) / упоряд.: С. В. Подкопаєв, С. В. Гриненко. – Харків: Право, 2018. – 944 с.
2. Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (Будапештські принципи, ухвалені Конференцією генеральних прокурорів країн – членів Ради Європи у 2005 році). URL: <https://rm.coe.int/conference-of-prosecutors-general-of-europe-6thsession-organised-by-t/16807204b5>.
3. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів: затв. Всеукраїнською конференцією прокурорів від 27.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text>.

4. Про роль прокуратури в системі кримінального судочинства: Рекомендація R (2000) 19 Комітету міністрів – держав-членів Ради Європи від 6 жовтня 2000 року. URL: <https://goo.gl/dmMeu9>.
5. Юридична деонтологія: навч. посібн. для підгот. до іспит. К. : «Центр учбової літератури», 2021. 158 с.

ТЕМА 7. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА НОТАРІУСА (2 год)

Методичні вказівки:

Слід розуміти та дослідити загальну характеристика та функції нотаріуса, вимоги, що висуваються до нотаріусів, Закон України “Про нотаріат”, Правила професійної етики нотаріусів, Європейський кодекс нотаріальної етики. Необхідно зрозуміти відносини нотаріуса з особами, які до нього звернулися: обов’язки та принципи діяльності.

Питання для обговорення:

- 1. Нормативно-правова основа діяльності нотаріуса.**
- 2. Принципи професійної етики нотаріуса.**
- 3. Особливості взаємодії з клієнтами. Відмова та обмеження у вчиненні нотаріальних дій.**
- 4. Взаємовідносини з іншими нотаріусами: форми і порядок взаємодії.**
- 5. Відповідальність нотаріуса. Поняття, підстави, види.**

Завдання 1

Приватний нотаріус Іваненко О.З. розмістив на будівлі, де знаходиться його офіс, світлову вивіску з написом «Нотаріус Іваненко О.З. 24/7. Дешево!» Також він розмістив у газеті оголошення «Нотаріус Іваненко О.З. Працюємо цілодобово. Можливий виїзд до клієнта за домовленістю. Низькі ціни та гарантована якість!»

Які існують обмеження на рекламу нотаріальної діяльності?

Чи є описані дії етичним проступком? Обґрунтуйте відповідь.

Теми для есе:

1. Які якості важливі для виконання правником нотаріальної діяльності?
2. Примарні та потенційні ризики в професійній діяльності нотаріуса

Література:

1. Бабенко А.М., Борисова О.О. Юридична деонтологія: навч. посіб. – Одеса: ОДУВС, 2022. – 176 с.
2. Правила професійної етики нотаріусів України: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 07.06.2021 № 2039/5. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#n7>.
3. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-ХІІ.
4. Етика нотаріуса у сфері професійної діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Серія ПРАВО. Випуск 21. Частина II. Том 1. с. 194-198.
5. Желіховська Ю.В. Етика нотаріуса у сфері професійної діяльності. Правова держава. 2018. вип. 21. с. 154-157.
6. Шекур'як О.М. Професійна етика нотаріуса: від моралі до моральності. Нотаріат України. 2019. вип.33. с. 32-33
7. Масляк Н.В. Заповіді міжнародного союзу нотаріату та правила професійної етики нотаріусів в Україні. Етика правника. 2018. вип.21. с. 36-40.
8. Невзорова І.В. Сутність деонтологічних засад діяльності нотаріуса. Науковий вісник південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2019. вип. 19. с. 35- 36

ТЕМА 8. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРЕДСТАВНИКІВ ЮРИДИЧНИХ ПРОФЕСІЙ У ПРИВАТНОМУ ЖИТТІ (2 год)

Методичні вказівки:

Слід розрізняти основні сфери приватного життя, загальні правила поведінки для різних юридичних професій, публічність професії правника та право на повагу до приватного життя. Необхідно звернути увагу на сфери приватного життя особи та їх співвідношення (права, що гарантуються ст.8 Європейської Конвенції захисту прав та основних свобод).

Питання для обговорення:

1. **Вимоги до неформальної поведінки правників в Україні та зарубіжних країнах.**

2. **Право на повагу до приватного життя правника. Винятки з права на приватність, підстави для обгрунтованого втручання.**
3. **Свобода вираження думок та поглядів правника.**
4. **Використання новітніх технологій правником у професійній діяльності із дотриманням професійних обов'язків. Електронне листування адвоката з клієнтом**

Завдання 1.

Адвокат на своєму сайті розмістив статистику справ, в яких він успішно брав участь, а також відгуки задоволених клієнтів.

Оцініть, чи може він розміщувати таку інформацію?

Якщо так, то за яких умов? Чи зміниться ваша оцінка, якщо відгуки клієнтів розмістив на сайті нотаріус?

Завдання 2

Адвокат Б протягом десяти років перешкоджав пані Г, яка є співвласником житла, де він також проживає, користуватися своєю власністю. Він самовільно, без погодження із співвласником, здійснив переобладнання житла, на власний розсуд розпорядився не своїм майном, що знаходилося в квартирі. Пані Г та троє її неповнолітніх дітей зазнали значної матеріальної та моральної шкоди, внаслідок таких його дій.

Чи є в діях адвоката Б ознаки порушення ним адвокатської етики і, якщо так, чи таке може бути підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності?

Завдання 3

Прокурор Н. у свій вихідний день керував автомобілем у нетверезому стані. Його зупинив поліцейський і попросив пред'явити документи. Н. відповів, що він прокурор і може вести себе як вважає за потрібне у свій вихідний день, а документи забув вдома. Після чого Н. сів у свій автомобіль і поїхав далі.

Оцініть з точки зору етичних вимог поведінку прокурора в ситуації, коли він у свій вихідний день керував автомобілем у нетверезому стані.

Чи є в такій поведінці ознаки дисциплінарного порушення і чи може бути Н. притягнутий до дисциплінарної/іншої відповідальності?

Література:

1. Віткаускас Д. Право на повагу до приватного життя відповідно до статті 8 Європейської Конвенції захисту прав людини та основних свобод // Нові аспекти права на приватність та удосконалення українського законодавства: Матеріали міжнародного просвітницького семінару (м.Київ, 6-7 жовтня 2003 р.). – Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1094815937>.
2. Храпенко О. О. Дотримання адвокатами правил професійної етики на телебаченні та в мережі Інтернет. Вісник Одеської адвокатури. 2019. С.53–55.
3. Кухнюк Д. Професійна етика у віртуальному просторі. Юридична газета. Online. 2019. URL: <http://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/profesiyna-etika-uvirtualnomuprostori.html>.
4. Семенюк І.Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект: дис.... канд. юрид. наук: 12.00. 01. Львів, 2015. 240 с.
5. Професійна етика судового процесу: матеріали круглого столу (24 листопада 2017 року). – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – 92 с.
6. Оверчук С. В. Обшук житла адвоката та приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2018. № 2(18). С. 1–53.
7. Чернобай А. Морально-етичні вимоги до позаслужбової поведінки прокурора як елемент професійної етики та поведінки прокурора. Публічне право: Науково-практичний юридичний журнал. 2017. № 2. С. 219-226.

ТЕМА 9. ПРАВНИЧА ПРОФЕСІЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ. (2 год)

Методичні вказівки:

Варто переглянути соціологічні дослідження довіри до правників і правових інститутів в Україні (довіра до суддів, прокурорів, адвокатів, правоохоронних інститутів). Необхідно розуміти роль правничої етики у відновленні довіри до правників. Слід дослідити професійні об'єднання правників та їхню роль в зміцненні правничої етики, досвід Громадської ради доброчесності, Національної асоціації адвокатів України, Нотаріальної палати України.

Питання для обговорення:

1. Сучасний образ правника в суспільстві. Корупція в правничій професії як негативний аспект довіри громадян до правників.
2. Дотримання етики правника як елемент відновлення довіри громадян до правників та їхньої діяльності.
3. Роль правників під час Революції гідності (залежні судді, адвокати які боролися проти державного свавілля), російської агресії (захист військовослужбовців їх сімей, внутрішньо переміщених осіб, документування воєнних злочинів).
4. Поняття політичної культури адвокатів та її структура. Особливості політичної участі правника.

Завдання 1

11.12.2013р. 23 день мирних протестів в Україні, о першій ночі на Майдані (Київ) залишається незначна кількість людей — переважно немісцевих, вони сплять у наметах. Тоді ж внутрішні війська та міліцейський підрозділ «Беркут» починають наступ. Як згодом встановлять слідчі, спецпризначенців було понад 5 тисяч.

Активістам вдалося відстояти позиції — посеред ночі служителі Михайлівського собору почали бити у дзвони, закликаючи киян прийти на допомогу. До ранку на Майдан Незалежності прибуло близько 50 тисяч людей. О 7-й ранку «Беркут» відступив. Тієї ночі 49 людей отримали поранення.

Згодом з'ясувалося, що однією з підстав для силових дій стала ухвала Окружного адмінсуду Києва (ОАСК), яка зобов'язала правоохоронців розчистити вулиці навколо Майдану Незалежності. Суддя Євгеній Аблов, з фантастичною швидкістю розглянув позов киянина, якому барикади нібито заважали пересуватися містом. За версією слідства Сергій Тимченко (ексначальник Управління представництва, захисту громадян та держави в суді Прокуратури м. Києва) вирішив подати адміністративний позов до суду з вимогою розігнати протестувальників. Втім, як працівник прокуратури, він не міг звернутися до суду, тож розробив план, як це обійти. Залучивши двох своїх колег, попросив їх скласти позов, щоб фактично заборонити Євромайдан.

Оцініть з правової та етично-професійної точок зору дії:

Судді Євгенія Аблова.

Прокурора Сергія Тимченка.

Командирів внутрішніх військ та «Беркуту».

Рядових військових та міліціонерів.

Завдання 2

Оцініть з точки зору етичних засад ситуацію, коли суддя сидів у президії з'їзду певної політсили, як запрошений гість.

Чи зміниться ваша оцінка, якщо він просто брав участь у з'їзді політичної партії?

Чи зміниться ваша оцінка, якщо він був присутній на урочистій вечірці певної політсили?

Чи зміниться ваша оцінка, якщо в таких ситуаціях був задіяний адвокат чи нотаріус?

Література:

1. Бочуляк Н. І. Роль адвокатури у механізмі захисту прав і свобод людини. Lviv Polytechnic National University 203 Institutional Repository. 2019. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/52579/2/2019n24_Bochlylyak_N_I-The_role_of_advocacy_13-19.pdf.
2. Сущенко В.М. Правосвідомість правника у контексті доктрини верховенства права. *Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна: зб. наук. статей* К.: Дух і Літера, 2013. С. 364-377.
3. Сущенко В.М. Європейські та міжнародні стандарти правничої професії в контексті функціонування правової системи України / В.М. Сущенко // Наукові записки НаУКМА. – Т. 181: Юридичні науки. – 2016. – С. 22-25.
4. Сущенко В. М. Модель професійної культури правника: критерії та підходи / Сущенко В.М. // Наукові записки НаУКМА. - 2009. - Т. 90 : Юридичні науки. - С. 29-33.
5. Українська Революція гідності, агресія РФ і міжнародне право. — К.: К.І.С., 2014. — 1016 с.